

Motion till riksdagen 2025/26:4085

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:222 Ersättningsregler med brottsoffret i fokus

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2025/26:222 i den del som handlar om att vårdnadshavares skadeståndsansvar för skador som deras barn orsakar genom brott, det s.k. principalansvaret, ska skärpas.

Motivering

Att stärka brottsoffrets rättigheter är en nyckelfråga för Miljöpartiet. Alla som utsätts för brott ska få det skydd, stöd och den upprättelse de har rätt till. För att brottsoffer ska kunna hävda sina rättigheter krävs att regelverket är tydligt, tillgängligt och rättssäkert. I dag är reglerna ofta utspridda och svåröverskådliga, inte bara för den enskilde utan också för yrkesverksamma som möter brottsutsatta. Miljöpartiet vill därför se ett tydligare och mer sammanhållet brottsofferperspektiv i lagstiftningen.

Miljöpartiet har länge drivit att staten ska ta ett större ansvar för att stärka brottsoffrets ställning. Det är bra att regeringen stärker upp dagens system, vi hade dock velat gå längre. Staten bör i högre grad ansvara för att driva in skadestånd och brottsskadeersättning, så att den som utsatts för brott kan fokusera på sin rehabilitering i stället för att själv behöva bära bördan av en komplicerad process. Brottsofferjourer och andra stödverksamheter måste ha stabila förutsättningar och de yrkesgrupper som möter brottsutsatta behöver bättre kunskap om olika brottsoffrets särskilda behov, inte minst barns, kvinnors, hbtqi-personers och personer med funktionsnedsättnings situation. Vi hade också velat se en brottsofferlag, som kan ta ett samlat grepp om frågor som rör brottsoffer.

Samtidigt innehåller regeringens proposition flera välkomna förslag för att stärka brottsoffrets ställning. Miljöpartiet välkomnar särskilt förslaget om ett snabbare och enklare förfarande för att få brottsskadeersättning. Den som har utsatts för brott ska inte behöva möta onödiga hinder för att få den ersättning som hen har rätt till. När ett

brottsoffer efter en lagakraftvunnen dom fortfarande tvingas ta sig igenom ytterligare led för att få ut sin ersättning försvagas både upprättelsen och tilltron till rättssystemet. Det är en viktig reform för att göra vägen till ersättning snabbare, enklare och mer rättssäker.

Miljöpartiet delar däremot inte regeringens bedömning att vårdnadshavares skadeståndsansvar ska skärpas genom en höjd beloppsgräns. Regeringen har valt att gå vidare med en skärpning trots att utredningen inte förordade någon allmän höjning av principalansvaret och trots att flera tunga remissinstanser motsatte sig detta, däribland Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Sveriges advokatsamfund och Nationellt centrum för kvinnofrid.

Det avgörande problemet är att det saknas empiriskt stöd för att ett skärpt ekonomiskt ansvar på föräldrarna för de skador deras barn orsakar, skulle ha den brottsförebyggande effekt som regeringen hävdar. Det särskilda skadeståndsansvar för vårdnadshavare, i form av ett principalansvar, som infördes 2010 utvärderades av Brottsförebyggande rådet (Brå) i en rapport 2017. Brås utvärdering fann då inget stöd för att principalansvaret lett till minskad ungdomsbrottslighet. Brå fann dessutom inte stöd för att reformen haft någon positiv inverkan på brottsoffers möjlighet att faktiskt få skadestånd utbetalt (Rapport 2017:14). Regeringens utredning bedömer att dessa slutsatser fortfarande är gällande och att principalansvaret inte heller påverkat föräldrarnas ansvar och tillsyn. Utredningens bedömning bekräftas av de flesta remissinstanser. Bland annat Brottsoffermyndigheten, Sveriges advokatsamfund och Åklagarmyndigheten har alla lyft att det saknas stöd för brottspreventiv verkan och att åtgärden snarare kan få motsatt effekt eftersom den riskerar att drabba ekonomiskt svaga föräldrar särskilt hårt. Den slutsatsen delas även av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), som särskilt lyfter att ensamstående mammor riskerar att drabbas hårdare av ett skärpt principalansvar.

Miljöpartiet delar uppfattningen att föräldrar har ett stort ansvar för sina barn. Men ett starkare föräldraansvar uppnås inte genom repressiv politik som riskerar att pressa redan ekonomiskt utsatta familjer hårdare. Utredningen framhåller tvärtom att det generellt sett finns ett starkt engagemang hos föräldrar att vägleda sina barn rätt, oavsett deras förmåga att bära upp ett ekonomiskt ansvar om barnen begår brott. Även socialtjänstens erfarenheter, såsom de har redovisats för utredningen, pekar i samma riktning. Som även NCK lyfter, finns det starka skäl att anta att de flesta föräldrar vidtar de åtgärder de förmår för att förebygga brottsligt beteende hos sina barn och att dessa insatser främst drivs av omsorg och ansvars känsla snarare än av oro för ekonomiska konsekvenser.

För att uppnå verklig brottsförebyggande effekt krävs därför andra åtgärder. NCK pekar särskilt på behovet av riktade stödprogram för familjer, tidiga och förebyggande insatser i skolan samt en socialtjänst med tillräckliga resurser och mandat att agera i ett tidigt skede. Miljöpartiet delar den bedömningen. Ska samhället bryta nyrekryteringen till kriminalitet krävs fungerande välfärd, tidiga och riktade insatser och stöd till familjer – inte skärpta ekonomiska sanktioner utan visad effekt. Att lägga ett större ekonomiskt ansvar på redan pressade familjer, utan tydligt stöd för att det förebygger brott eller förbättrar brottsoffers möjligheter att få ersättning, är fel väg att gå. I rättspolitiken är brottsofferperspektivet helt centralt och kan så vara samtidigt som den förda politiken är rättssäker, kunskapsbaserad och träffsäker.

Ulrika Westerlund (MP)

Amanda Palmstierna (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)